

Asia: VN/25525/2023

Luonnos valtioneuvoston periaatepäätökseksi kansallisesta ohjelmasta demokratian ja osallistumisen edistämiseksi (demokratiaohjelma)

Lausunnonantajan lausunto

Saate lausunnolle ja/tai koko periaatepäätösluonnosta koskevat yleiset huomiot

Oikeusministeriö

Diaarinumero: VN/25525/2023

Luonnos valtioneuvoston periaatepäätökseksi kansallisesta ohjelmasta demokratian ja osallistumisen edistämiseksi (demokratiaohjelma)

Medialiitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunnon oikeusministeriölle luonnoksesta valtioneuvoston periaatepäätökseksi kansallisesta ohjelmasta demokratian ja osallistumisen edistämiseksi ("luonnos").

Esitämme kunnioittavasti huomiomme luonnokseen jatkovalmistelua varten erityisesti tiedon huoltovarmuuden, yhteiskuntarauhan, osallisuuden, tiedon saatavuuden ja demokratian kannalta. Lausunnon rakenne perustuu oikeusministeriön lausuntopalvelussa antamaan jaotteluun.

Pääviestit

1. Riippumattomien tiedotusvälineiden elinvoima ja tiedonsaanti tulisi turvata pitkäjänteisesti demokratiaohjelmalla. Demokratia kuolee ilman vapaata, luotettavaa tiedonvälitystä. Tiedotusvälineiden asemaa ja roolia demokratiassa ja osallistumisen edistämässä tulisi korostaa.

2. Demokratiaohjelman toimenpiteillä tulisi vahvistaa riippumattomien tiedotusvälineiden toimintaedellytyksiä ja parantaa mediapolitiikan koordinoitua sen varmistamiseksi, etteivät yksittäiset säädöshankkeet ainakaan heikennä tiedotusvälineiden elinvoimaisuutta ja tiedonsaantia.

3. Julkisen hallinnon, kuten kuntien ja hyvinvointialueiden, toiminnassa ja viestinnässä tulisi ottaa huomioon erityisesti paikallisen uutismedian tiedonsaanti ja toimintaedellytysten turvaaminen. Julkisuusperiaatteen merkitystä ja sen aktiivisen soveltamisen tärkeyttä tulee korostaa julkishallinnossa esimerkiksi koulutusten avulla.

4. Demokratiaohjelman toimenpiteiden tulisi ohjata opetusta perus- ja täydennyskoulutuksessa: esimerkiksi perusopetuksen opetussuunnitelmaa uudistettaessa informaatiolukutaito, journalismin etiikka sekä riippumattomien tiedotusvälineiden rooli ja merkitys demokratialle ja osallisuudelle yhteiskunnassa tulisi lisätä osaksi yläkoulujen yhteiskuntaopin oppisisältöjä ja mainita opetussuunnitelman perusteissa. Valtioneuvoston vastuulla olevaa perusopetuksen tuntijakoa tulisi muuttaa vastaavasti.

Medialiitto ry

Jukka Holmberg   Ismo Huhtanen
toimitusjohtaja   lakiasiainjohtaja, Uutismedian liitto

Medialiitto on media-alan ja graafisen teollisuuden yritysten edunvalvontajärjestö. Jäsenjärjestömme ovat Aikakausmedia, Graafinen Teollisuus, RadioMedia, Suomen Kustannusyhdistys ja Uutismedian liitto. Yhdessä edustamme noin 600:aa yritystä uutismedian, aikakausmedian, kirjojen ja oppimateriaalin kustantamisen sekä painamisen, radio- ja tv-toiminnan ja jakelun alueilla. Jäsenyritykset työllistävät Suomessa suoraan noin 20 000 henkilöä, ja liiton edustamien toimialojen yhteenlaskettu liikevaihto on noin 3,1 miljardia euroa.

LUKU 3.1 Edistämme äänestysaktiivisuutta

Yleiset huomiot

Medialiitto kannattaa äänestysaktiivisuuden edistämistä. Medialiiton näkemyksen mukaan riippumattomilla tiedotusvälineillä, kuten uutismedialla, on tässä tärkeä rooli.

Tavoitelinjaus 1: Etsimme keinoja lisätä erityisesti nuorten äänestysaktiivisuutta sekä tasoittaa väestöryhmien ja alueiden välillä havaittuja eroja äänestysaktiivisuudessa ja pysäyttää eriytymiskehitys.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- ymmärrettävä ja saavutettava vaalitiedotus ja -viestintä,
- äänestyspaikkojen saavutettavuuden ja esteettömyyden varmistaminen,
- kuntien kannustaminen kuulemaan nuoria ja huomioimaan eri ikäryhmiä äänestyspaikkojen sijoittelussa,
- yhteistyö kansalaisjärjestöjen ja muiden keskeisten sidosryhmien kanssa erityisesti ensi kertaa äänestävien nuorten aikuisten ja muita heikommassa asemassa olevien äänioikeutettujen tavoittamiseksi.

-

Tavoitelinjaus 2: Lisäämme lasten ja nuorten mahdollisuuksia saada tietoa vapaiden vaalien merkityksestä ja harjoitella äänestämistä.

Luonnoksen jatkovalmistelussa tulisi demokratiaohjelmaan selkeästi kirjata informaatiolukutaidon ja mediakasvatuksen aseman ja osaamisen merkitys sekä niiden vahvistaminen koulujen ja oppilaitosten opetuksessa ja opettajien koulutuksessa. Lapsille ja nuorille tulisi opetuksessa aktiivisesti avata, mitä eroa on sillä, että esimerkiksi tietoa uutistapahtumista hankitaan päätoimittajavastuun alaisista, Journalistin ohjeisiin sitoutuneista tiedotusvälineistä ja sillä, että tietoa hankitaankin muusta digitaalisesta sisällöstä, kuten esimerkiksi sosiaalisen median palveluista.

Medialiitto kiinnittää ministeriön huomiota siihen, että sosiaalisen median palveluiden suosio erityisesti lasten ja nuorten keskuudessa sekä tekoälypalveluiden kehittyminen haastavat osaltaan demokratiakehitystä.

Päätoimittajavastuun alaisilla, Journalistin ohjeisiin sitoutuneilla tiedotusvälineillä, kuten lehdistöllä, on keskeinen rooli, kun lapsille ja nuorille viestitään vaalien, äänestämisen ja luottamusyhteiskunnan merkitystä vapauden kannalta. Lasten ja nuorten osalta on syytä edelleen tavoitella luottamusyhteiskuntaa ja sen ylläpitämistä. Luottamus toisiin ihmisiin, yhteiskuntaan ja sen instituutioihin on demokratiamme kulmakiviä.

Medialiitto kiinnittää ministeriön huomiota valtioneuvoston periaatepäätökseen suomalaisesta demokratiapolitiikasta 2020-luvulla (2022:40), joka korostaa median tärkeää roolia muuttuneessa turvallisuusympäristössämme. Demokratiapolitiikan mukaan journalistisella medialla on tärkeä rooli esimerkiksi informaatiovaikuttamisen kitkemisessä. Median toimintaedellytysten turvaaminen tulee huomioida myös turvallisuus- ja yhteiskuntarauhakysymyksenä. Myös näiden seikkojen vuoksi demokratiaohjelmassa tulisi olla selvät maininnat informaatiolukutaidon ja mediakasvatuksen osaamisen merkityksestä ja niiden vahvistamisesta koulujen ja oppilaitosten opetuksessa sekä ja päätoimittajavastuun alaisten, Journalistin ohjeisiin sitoutuneen tiedotusvälineiden sisällön tärkeästä merkityksestä suhteessa esimerkiksi sosiaalisen mediaan tietolähteenä.

Sekä demokratia- että mediakasvatuksen tärkeys tulisi aidosti tunnistaa ja tunnustaa osana peruskoulun ja muun koulutuksen oppisisältöjä. Haasteena on, että teemoja vaivaa osaamisen ja resurssien puute opetuksessa. Opetus lepää yksittäisten, innostuneiden opettajien harteilla. Systemaattinen opettajien täydennyskoulutus puuttuu. Tämä saattaa maamme koululaiset ja opiskelijat eriarvoiseen asemaan.

Medialiitto katsoo, että opetussuunnitelmaa lähivuosina uudistettaessa informaatiolukutaito, journalismin etiikka (Journalistin ohjeet) sekä riippumattomien tiedotusvälineiden rooli ja merkitys niin sanotusti vallan vahtikoirana lisättäisiin osaksi yläkoulujen yhteiskuntaopin oppisisältöjä ja mainittaisiin opetushallituksen vastuulla olevan opetussuunnitelman perusteissa. Lisäksi valtioneuvoston perusopetuksen tuntijakoa koskevaa asetusta tulisi muuttaa vastaavasti.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- **yhteistyö ja vuorovaikutus valtioneuvoston, hyvinvointialueiden ja kuntien, kirjastojen, koulujen, oppilaitosten ja kolmannen sektorin toimijoiden kesken,**
- **lapsi- ja nuoriystävällisen, saavutettavan, ymmärrettävän ja puoluepoliittisesti neutraalin tiedon tuottaminen ja viestintä vaaleista, eri hallintotasojen tehtävistä, puolueiden arvoista ja äänestämisestä niissä kanavissa missä lapset ja nuoret viettävät aikaansa ja osana demokratiakasvatusta.**

Medialiitto ehdottaa, että luonnoksen jatkovalmistelussa demokratiaohjelmaan lisätään uudet toimenpiteet seuraavasti:

- o informaatiolukutaidon ja mediakasvatuksen aseman ja osaamisen merkityksen vahvistaminen koulujen ja oppilaitosten opetuksessa sekä opettajien koulutuksessa.
- o lapsille ja nuorille korostetaan opetuksessa aktiivisesti päätoimittajavastuun alaisten, Journalistin ohjeisiin sitoutuneiden tiedotusvälineiden sisällön, ja muun sisällön, kuten esimerkiksi sosiaalisen median tarjoaman sisällön, eroja tiedon luotettavuudessa.

LUKU 3.2 Vahvistamme lasten ja nuorten osallisuutta

Yleiset huomiot

-

Tavoitelinjaus 3: Vahvistamme kuntien ja hyvinvointialueiden nuorisovaltuustojen asemaa sekä yhteistyötä ja vuorovaikutusta muiden lapsia ja nuoria edustavien toimielinten, kuten oppilas- ja

opiskelijakuntien, ja haavoittuvassa asemassa olevien lasten ja nuorten parissa työskentelevien toimijoiden kanssa.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- kuntalain ja hyvinvointialuelain toimivuuden arviointi nuorisovaltuustoja koskevien säännösten osalta,
- tuki ja koulutus kuntien, hyvinvointialueiden sekä koulujen ja oppilaitosten henkilöstölle niin yleissivistävässä kuin ammatillisessa koulutuksessa.

-

Tavoitelinjaus 4: Vahvistamme lapsi- ja nuoriystävällistä osallistumista ja kuulemista heitä itseään koskevissa asioissa.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- lasten ja nuorten kuulemisen ja osallistumisen merkityksen painottaminen avoimen lainvalmisteluprosessin kehittämisessä,
- viranhaltijoiden tukeminen ja kuulemis- ja vuorovaikutusosaamisen lisääminen,
- jo olemassa olevien lasten ja nuorten osallistumisen ja kuulemisen rakenteiden tehokkaampi hyödyntäminen valmistelussa ja päätöksenteossa,
- hyvien käytänteiden kokoaminen ja levittäminen,
- osallistumis- ja kuulemistoimien vaikuttavuuden arvioinnin, mittaamisen ja seurannan kehittäminen sekä sidosryhmäviestintä osallistumisen tuloksista.

-

LUKU 3.3 Kehitämme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen hyviä käytäntöjä

Yleiset huomiot

-

Tavoitelinjaus 5: Vahvistamme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen jatkumoa eri kouluasteiden välillä varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle ja tiivistämme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen kansallisen tason yhteistyötä, koordinointia ja seurantaa.

Medialiitto viittaa vastaukseen edellä tavoitelinjauksen 2 kohdalla.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- **demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen kansallisen kehittämisen koordinoinnin ja seurannan kehittämistyö yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa keskeisten toimijoiden, kuten Opettajankoulutusfoorumin, yliopistojen ja korkeakoulujen, Opetushallituksen sekä vapaan sivistystyön toimijoiden kanssa,**
- **mitattavissa olevan seurantatiedon kehittäminen demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta koskevien, opetussuunnitelmien ja tutkinnon perusteissa määriteltyjen oppimistavoitteiden toteutumisesta varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja toisen asteen opetuksessa.**

Medialiitto viittaa toimenpide-ehdotuksiin edellä tavoitelinjauksen 2 alla.

Tavoitelinjaus 6: Parannamme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen hyvien käytäntöjen sekä opetusmateriaalien ja -menetelmien laatua ja saatavuutta kansallisesti.

Medialiitto kannattaa tavoitelinjausta 6. Demokratia-, perusoikeus- ja mediakasvatus sekä jatkuva oppiminen tukevat osallistumisoikeuksien toteutumista.

Medialiitto katsoo, että demokraattinen järjestelmä perustuu suvereenissa valtiossa nimenomaan perustuslakiin. Kysymys ei ole vain ihmisoikeuskasvatuksesta. Demokratiakasvatuksen tulisi tukea perustuslain ja perustuslain aseman tuntemusta. Se olisi omiaan myös parantamaan oikeusvaltion ja sen merkityksen ymmärrystä lasten, nuorten ja aikuisten keskuudessa.

Medialiiton käsityksen mukaan riippumattomien tiedotusvälineiden roolin ja merkityksen korostaminen vapaassa, demokraattisessa yhteiskunnassa on keskeinen osa myös demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta. Demokratiaohjelmassa tulisikin korostaa riippumattomien tiedotusvälineiden (eli päätoimittajavastuun alainen ja Journalistin ohjeisiin sitoutunut media) roolin ja merkityksen opettamista perusopetuksessa.

Tämä tarkoittaa sitä, että sekä demokratia- että mediakasvatuksen tärkeys tulisi aidosti tunnistaa ja tunnustaa osana peruskoulun ja muun koulutuksen oppisisältöjä. Haasteena on, että teemoja vaivaa osaamisen ja resurssien puute opetuksessa. Opetus lepää yksittäisten, innostuneiden opettajien harteilla. Systemaattinen opettajien täydennyskoulutus puuttuu. Tämä saattaa maamme koululaiset ja opiskelijat eriarvoiseen asemaan.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- **jo olemassa olevien hyvien käytäntöjen, materiaalien ja menetelmien skaalaaminen ja levittäminen valtakunnallisesti varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle**
- **demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen käytännön toteuttamisvaihtoehtojen ja ratkaisumallien kehittäminen yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa keskeisten sidosryhmien, kuten kolmannen sektorin toimijoiden, vanhempien ja muiden lähiyhteisötoimijoiden kanssa.**

Medialiitto ehdottaa, että luonnoksen jatkovalmistelussa toimenpiteitä täydennetään toimenpiteellä, joka edistää oikeusvaltion ja sen merkityksen parempaa ymmärrystä lasten, nuorten ja aikuisten keskuudessa.

Tavoitelinjaus 7: Vahvistamme siviilipalveluskoulutukseen, kotoutumiskoulutukseen, monikieliseen yhteiskuntaorientaatioon sekä varusmiespalvelukseen osallistuvien tietämystä ja osaamista demokratiasta.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- siviilipalveluskoulutuksen, kotoutumiskoulutuksen ja monikielisen yhteiskuntaorientaation sekä varusmiespalveluksen opetussuunnitelmien ja -sisältöjen tarkastelu demokratia- ja osallisuusteemojen näkökulmista.

-

LUKU 3.4 Vahvistamme hyvän keskustelun ja mielipiteen vaihtamisen kulttuuria yhteiskunnassa

Yleiset huomiot

-

Tavoitelinjaus 8: Parannamme monikanavaisia osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia erilaisten alueiden ja eri väestöryhmien, erityisesti lasten ja nuorten erilaiset osallistumisen edellytykset sekä haavoittuvassa asemassa olevat lapset ja nuoret huomioon ottaen.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- uudenlaisten, valtakunnallisten osallistumisen ja vaikuttamisen keinojen ja rakenteiden kehittäminen ja testaaminen,
- jo olemassa olevien osallistumisen rakenteiden vakiinnuttaminen,
- digitaalisten vaikuttamiskanavien lapsi- ja nuorisoystävällisyyden parantaminen ja niiden tunnettuuden lisääminen,
- hallinnon ja kansalaistoimijoiden ratkaisukeskeisen kumppanuuden vahvistaminen erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien väestöryhmien tavoittamiseksi sekä vuoropuhelun lisäämiseksi heitä koskevassa päätöksenteossa.

-

Tavoitelinjaus 9: Tuemme suoran kansalaisosallistumisen mallien kehittämistä ja dialogisten menetelmien käyttöönottoa päätöksentekoprosesseissa eri hallinnontasoilla.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- niin sanotun puntaroivan demokratian menetelmien, kuten kansalaisraatien tai -paneelien, sekä dialogisten menetelmien käyttöönotto valtioneuvoston strategisten linjausten valmistelussa ja osana olemassa olevia kuulemisen ja osallistumisen kanavia,
- kansallisten dialogien mallin jatkokehittäminen, dialogien toteuttaminen ja niiden tulosten parempi hyödyntäminen,
- paikallisesti ja alueellisesti kehitettyjen hyvien dialogikäytäntöjen ja -mallien levittäminen valtakunnallisesti,
- eduskunnan, hyvinvointialueiden ja kuntien kannustaminen puntaroivan keskustelun käyttämiseksi päätöksentekonsa tukena.

-

LUKU 3.5 Kehitämme paikallishallintoa ja varmistamme lähidemokratian toteutumisen

Yleiset huomiot

Medialiitto katsoo, että tämä on tärkeä asiakokonaisuus.

Julkisen hallinnon, kuten kuntien ja hyvinvointialueiden, toiminnassa ja viestinnässä tulisi ottaa huomioon erityisesti paikallisen uutismedian tiedonsaanti ja toimintaedellytysten turvaaminen. Julkisuusperiaatteen merkitystä ja aktiivisen soveltamisen tärkeyttä tulee määrätietoisesti korostaa julkishallinnossa.

Tavoitelinjaus 10: Seuraamme ja edistämme asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteutumista hyvinvointialueilla ja kunnissa.

Medialiitto viittaa edelliseen vastaukseen Yleiset huomiot -kohdassa.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- hyvinvointialueuudistuksen vaikutusten arviointi asukkaiden ja palvelunkäyttäjien tosiasiallisiin osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksiin kunnissa ja hyvinvointialueilla sekä alueelliseen yhdenvertaisuuteen,
- alueellisen ja paikallisen demokratian kehittäminen ja osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistäminen yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.

Medialiitto ehdottaa, että luonnoksen jatkovalmistelussa demokraatiohjelmaan lisätään uusi toimenpide seuraavasti:

- o hyvinvointialueilla ja kunnissa toimivien paikallisten uutismedioiden toimintaedellytykset ja tiedonsaanti turvataan.

Tavoitelinjaus 11: Tuemme demokratian ja osallistumisen näkökulmaa osana alue- ja paikallishallinnon johtamista ja päätöksentekoa.

Medialiitto kannattaa tavoitelinjausta 11. Siihen liittyvät toimenpiteet ovat oikeasuuntaisia.

Medialiitto toteaa, että kansalaisten keskeinen tapa saada tietoa siitä, miten alue- ja paikallishallinto toimii, miten niitä johdetaan ja millaisia päätöksiä niissä valmistellaan ja tehdään sekä millaisia seurauksia päätöksillä voi olla, ovat paikalliset riippumattomat tiedotusvälineet eli paikalliset uutismediat. Niillä on aivan keskeinen rooli kuntalaisten tiedonsaannista esimerkiksi kuntapäättäjien, kunnan virkamiesten ja kunnassa toimivien yritysten suunnitelmista ja toiminnasta. Ilman riippumatonta tiedonvälitystä kuntalaisten tietopohja osallistua ja valmiudet äänestää kunta- ja aluevaaleissa ovat heikot.

Paikallisella uutismedialla on keskeinen tehtävä kuntademokratian toteutumisessa Suomessa.

Medialiitto korostaa, että julkisen hallinnon ja esimerkiksi kuntien ja hyvinvointialueiden viestintään kiinnitetään tarvittaessa huomiota. Julkisesti rahoitettujen kuntien ja hyvinvointialueiden viestinnästä ei saa muodostu ympäri Suomea markkinaehtoisesti julkaistavan uutismedian, eli sanoma- ja kaupunkilehtien, kanssa kilpailevia julkisin varoin rahoitettuja ”kuntamedioita”.

Kuntien ja alueiden viestintää suunniteltaessa on muistettava, että julkisesti rahoitetun journalismin kaltaisen viestintäsisällön tarjoaminen on omiaan vähentämään kuluttajien halukkuutta maksaa yksityisten markkinatoimijoiden eli paikallisen lehdistön tarjoamista vastaavista sisällöistä. Digitaalisista journalistisista sisällöistä maksettavat tilausmaksut ovat välttämätön edellytys sille, että markkinaehtoisesti toimivat riippumattomat tiedotusvälineet, sanoma- ja kaupunkilehdet, voivat jatkaa maamme kunnissa toimintaansa markkinatilanteessa, jossa painettujen sanomalehtien levikit ovat jo useiden vuosien ajan olleet nopeassa laskussa ja valtaosa digitaalisesta mainonnasta on siirtynyt suurille alustatoimijoille.

Julkisesti subventoidun julkisen hallinnon, kuten kunnan journalismin kaltaisen julkaisutoiminnan, seurauksena voi pahimmillaan olla sanoma- ja kaupunkilehtien toimintaedellytysten dramaattinen

heikentyminen ja sitä kautta maamme ammattimaisen toimituksellisen median moniäänisyyden heikentyminen. Tällainen kehitys olisi omiaan myös rapauttamaan maamme paikallisen kuntademokratian.

Medialiitto kannustaa ministeriötä saattamaan julkisuuslain uudistuksen loppuun ripeällä aikataululla. Julkisuuslain uudistamiseen on suuri tarve kansalaisten ja kuntalaisten tiedonsaannin ja kuntademokratian vahvistamiseksi.

Medialiitto korostaa, että julkisuuslain uudistus edellyttää myös kattavaa virkamiesten kouluttamista ja perehdyttämistä julkisuusperiaatteeseen ja julkisten tietojen sekä asiakirjojen julkisuuteen, jotta tiedotusvälineiden tiedonsaanti voidaan varmistaa viranomaisissa ja kaikissa kunnissa.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- **hyvinvointialueiden ja kuntien välisen rajapinnan sekä ministeriöiden välisen työnjaon selkeyttäminen alueellisen ja paikallisen demokratian ja osallistumisen edistämiseen liittyen,**
- **asukkaiden osallistumisen tarkasteleminen johtamisen ja hallinnon kysymyksenä ja osana päätöksentekoa,**
- **tietopyynnön sekä kuntalais- ja hyvinvointialuealoitteen tunnettuuden, käytön ja kehittämisen selvittäminen,**
- **demokratiaosaamisen lisääminen julkisissa palveluissa.**

Medialiitto ehdottaa, että luonnoksen jatkovalmistelussa demokratiaohjelmaan lisätään paikallisdemokratian säilyttämiseksi uudet toimenpiteet seuraavasti:

- hyvinvointialueilla ja kunnissa toimivien paikallisten uutismedioiden toimintaedellytysten ja tiedonsaannin turvaaminen.

- julkisuuslain uudistus saatetaan loppuun ripeällä aikataululla kansalaisten ja kuntalaisten tiedonsaannin ja kuntademokratian vahvistamiseksi maassamme.

LUKU 3.6 Kehitämme kansallista demokratiapolitiikkaa

Yleiset huomiot

Tavoitelinjaus 12: Jatkamme kansallisen demokratiapolitiikan johdonmukaista kehittämistä perustuen demokratianäkemykseen, jossa perusoikeudet, sananvapaus, oikeusvaltioperiaate, hyvä hallinto, kansalaisten osallistuminen ja korruption kitkeminen nähdään tärkeinä, toisistaan riippuvaisina demokratian elementteinä.

Medialiitto kannattaa tavoitelinjausta 12.

Monipuolisten suomalaisten riippumattomien tiedotusvälineiden elinvoimaisuuden varmistamiseksi tulevaisuudessa tarvitaan aktiivisempaa mediapolitiikkaa. Media-alaa koskeva päätöksenteko on nykyisin Suomessa siiloutuneena useisiin ministeriöihin. Median toimintaedellytyksiin vaikuttavia taloudellisia päätöksiä ja sääntelyhankkeita tulisi arvioida hyvissä ajoin, ennakoivasti ja keskitetysti.

Medialiiton mukaan demokratian toimivuuteen ja luottamuksen syntyyn ei voida vaikuttaa pelkästään demokratiapolitiikalla. Demokratian toimivuutta ja luottamuksen syntyä sekä ylläpitämistä pitkäjänteisesti on siksi syytä tukea myös mediapolitiikalla.

Mediapolitiikalla varmistetaan, etteivät yksittäiset säädöshankkeet ainakaan heikennä riippumattomien tiedotusvälineiden elinvoimaisuutta tai tiedonsaantia.

Valtioneuvoston huoltovarmuusselonteossa (2022: 59) todetaan, että medially on merkittävä rooli, kun viestinnällä tuodaan varmuutta ja luottamusta viranomaisten toimintaan ja varautumiseen.

Valtioneuvosto teki 24.10.2024 päätöksen huoltovarmuuden tavoitteista (TEM/2024/142). Sen lähtökohdانا on Suomen muuttunut turvallisuusympäristö, joka heijastuu myös huoltovarmuustoimintaan. Uudet ja vahvistuneet uhat edellyttävät, että huoltovarmuuden turvaamisen ja varautumisen tasoa vahvistetaan. Huoltovarmuuden kehittämisen yksi painopiste lähivuosien aikana on myös sotilaalliseen uhkaan ja hybridiuhkiin varautumisessa. Tavoitepäätöksen kohdassa 4.13 (Tiedonvälitys) todetaan muun muassa, että ”yhteiskunnan turvallisuutta ja vastuullista sananvapautta tukevan, vapaan ja moniäänisen tiedonvälityksen toimintaedellytyksien turvaaminen kaikissa olosuhteissa on yhteiskunnan turvaamisen painopisteitä. Joukkoviestinnän ja sen infrastruktuurien turvaaminen on välttämätöntä”.

Demokratiapolitiikan mukaan journalistisella medially on tärkeä rooli esimerkiksi informaatiovaikuttamisen kitkemisessä. Median toimintaedellytysten turvaaminen tulee huomioida myös turvallisuus- ja yhteiskuntarauhakysymyksenä.

Demokratiapolitiikassa peräänkuulutetaan Suomeen pitkäjänteistä, hallinnonalat ylittävää mediapolitiikkaa. Tämä auttaisi turvaamaan ammattimaisen media-alan toimintaedellytykset.

Medialiitto korostaa sitä, että nämä tuoreet demokratiapolitiikkaan ja huoltovarmuuteen liittyvät valtioneuvoston linjaukset tukevat osaltaan sitä, että mediapolitiikan koordinointia tulisi konkreettisesti edistää.

Ministeriörajat ylittävällä mediapolitiikalla huolehdittaisiin riippumattoman tiedonvälityksen asemasta kaikissa media-alaa koskevissa kansallisissa ja EU-tason lainsäädäntöhankkeissa.

Medialiitto ehdottaa, että mediapolitiikkaan sisällytetään kaikki kotimaiseen mediatarjontaan vaikuttavat julkisen vallan päätökset ja toimenpiteet. Laadukkaat, ammattimaiset journalistiset sisällöt, kirjallisuus ja oppimateriaalit luovat suomalaisille hyvinvointia, rakentavat yhteiskuntaluottamusta ja turvaavat henkistä huoltovarmuutta. Monimuotoinen, luotettava ja riippumaton media osaltaan vahvistaa osallisuutta ja rakentaa yhteiskuntaan liimaa. Lisäksi se turvaa kansalaisten tiedonsaannin, mahdollistaa toimivan demokratian ja vahvistaa suomalaisten kestävyyttä disinformaatiota ja informaatiovaikuttamista vastaan.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- **demokratiapolitiikan nykyistä tiiviimpi ja systemaattisempi koordinaatio suhteessa esimerkiksi hallinto-, tieto-, media- ja teknologiapolitiikkatoimiin,**
- **yhteistyö akateemisen tutkimuksen kanssa demokratiapolitiikan tietoperustan ja tietoperusteisen päätöksenteon vahvistamiseksi.**

Medialiitto kannattaa esitettyjä toimenpiteitä. Demokratiapolitiikan tiivis ja systemaattinen koordinaatio mediapolitiikkatoimiin on hyvin tärkeää.

Medialiitto ehdottaa, että luonnoksen jatkovalmistelussa demokraatiohjelmaan lisätään demokratiapolitiikan ja mediapolitiikkaan liittyvien toimien vahvistamiseksi uusi toimenpide seuraavasti:

o Mediapolitiikan ministeriörajat ylittävää koordinointia parannetaan valtioneuvostossa suomalaisen media-alan ja erityisesti tiedotusvälineiden toimintaedellytysten ja toimintakyvyn turvaamiseksi pitkäjänteisesti.

Median toimintaedellytysten turvaaminen edellyttää konkreettisia panostuksia ja toimenpiteitä. Mediapolitiikan koordinoinnin parantaminen valtioneuvostossa olisi sellainen.

Tavoitelinjaus 13: Vahvistamme kansallisen demokratiapolitiikan ja demokratian edistämistoimien vaikuttavuuden arviointia, seuranta ja läpinäkyvyyttä.

Medialiitto kannattaa tavoitelinjausta 13.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- kansallisen demokratiaindikaattoriin kehittämisen,
- osallistuminen Suomen demokratian tilan arviointi- tai auditointityöhön yhteistyössä keskeisten sidosryhmien kanssa,
- hallituksen demokratiapoliittisista toimenpiteistä ja niiden vaikuttavuudesta viestiminen avoimesti, saavutettavasti ja läpinäkyvästi.

Medialiitto kannattaa toimenpiteitä.

Medialiitto korostaa demokratiapoliittisista toimenpiteistä ja niiden vaikuttavuudesta viestimisen tärkeyttä myös Euroopan unionissa ja kansainvälisesti.

LUKU 3.7 Edistämme demokratiaa Euroopan unionissa ja kansainvälisesti

Yleiset huomiot

-

Tavoitelinjaus 14: Edistämme demokratiaa ja ihmisoikeuksien toteutumista Euroopan unionissa ja kansainvälisesti, ja vahvistamme näin myös turvallisuutta, vakautta ja kriisinkestävyyttä.

Medialiitto kannattaa tavoitelinjausta 14.

Medialiiton näkemyksen mukaan Suomen tulisi EU-tasolla edistää EU:n lähialueiden niin sanottujen kumppanimaiden demokratia- ja oikeusvaltiokehityksen, instituutioiden ja sitä kautta myös niiden ei-materiaalisen huoltovarmuuden kehittämistä.

Olennaista on viestiä ja korostaa aktiivisesti EU-tasolla media-alan ja erityisesti tiedotusvälineiden tärkeää roolia osana demokratian ylläpitämistä ja kehittämistä sisäisten ja ulkoisten uhkien aikana.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- demokratiatoimien jatkumon, hyvän hallinnon ja avoimuuden kehittämisen sekä vaaliturvallisuustyön syventämisen edistäminen EU:ssa,

- tietoisuuden lisääminen demokratian ja kansalaisyhteiskunnan tukemiseen suunnatuista EU-rahoituslähteistä kansallisesti,
- aktiivinen vaikuttaminen Euroopan neuvoston roolin kehittämiseen demokratiakysymyksissä,
- osallistuminen Team Europe Democracy -aloitteeseen,
- kehitysyhteistyömäärärahan kohdentaminen strategisesti demokratian, oikeusvaltion, ihmisoikeuksien ja kansalaisyhteiskuntien vapaan toimitilan tukemiseksi huomioiden erityisesti niin kutsuttujen tasapainottavien tai vastapainojen instituutioiden toimintaa.

Medialiitto ehdottaa, että luonnoksen jatkovalmistelussa demokratiaohjelmaan lisätään EU- ja kansainväliseen työhön liittyen toimenpide seuraavasti:

- o vaikutetaan EU:ssa aktiivisesti riippumattomien tiedotusvälineiden ja journalistien toimintaedellytysten, toimintakyvyn ja tiedonsaannin vahvistamiseksi pitkäjänteisesti

Tavoitelinjaus 15: Tiivistämme Suomen kansainvälisen demokratiatyön koordinoitua ja kansainvälisten demokratiasuosituksen toimeenpanon seuranta kansallisella tasolla.

Medialiitto kannattaa tavoitelinjausta 15.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- valtioneuvoston kansainvälisten demokratia-asioiden koordinaatiojärjestelmän perustaminen,
- kansainvälisten valvontaelinten ja järjestöjen suositusten kansalliseen toimeenpanoon panostaminen.

-

1 Tilannekuva: Demokratian tila kansainvälisesti ja Suomessa

Yleiset huomiot

-

Esitetty tilannekuva on ajantasainen, perustuu tutkittuun tietoon ja antaa kattavan kuvan demokratian tilasta kansainvälisesti ja Suomessa

3

Tilannekuva toimii hyvänä taustoitukseksi periaatepäätöksessä esitettyihin linjauksiin

3

2 Demokratiapolitiikka Suomessa ja Euroopan unionissa

Yleiset huomiot

Medialiitto viittaa vastauksiin lausuntopalvelussa edellä.

Medialiitto ry

Jukka Holmberg	Ismo Huhtanen
toimitusjohtaja	lakiasiainjohtaja, Uutismedian liitto

Medialiitto on media-alan ja graafisen teollisuuden yritysten edunvalvontajärjestö. Jäsenjärjestömme ovat Aikakausmedia, Graafinen Teollisuus, RadioMedia, Suomen Kustannusyhdistys ja Uutismedian liitto. Yhdessä edustamme noin 600:aa yritystä uutismedian, aikakausmedian, kirjojen ja oppimateriaalin kustantamisen sekä painamisen, radio- ja tv-toiminnan ja jakelun alueilla. Jäsenyritykset työllistävät Suomessa suoraan noin 20 000 henkilöä, ja liiton edustamien toimialojen yhteenlaskettu liikevaihto on noin 3,1 miljardia euroa.

3 Suomen osallistuminen kansainväliseen demokratiayhteistyöhön

Yleiset huomiot

-

Huhtanen Ismo
Medialiitto ry